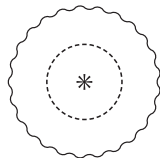

ANNA K.
MARTÍ ROSSELLÓ

La Segona **Perifèria**

ELS PRECEDENTS

Si hi havia al món una cosa que en Toni odiava profundament era aquesta mena de presó infernal a la qual els humans amb feina fixa se senten abocats, com a mínim un cop l'any. Aquesta era la seva veritable creu, l'imponderable sense solució. El mes de vacances era, per a ell, una tortura de dimensions secretes i cruels. La cíclica fortuna de disposar de trenta dies de vacances pagades l'obligava a complir amb l'espantosa crueltat de conviure amb els seus un excés d'hores més que imprudents. Un temps tan perllongat de convivències distorsionants i perilloses no podia representar cap altra cosa que una temeritat de conseqüències del tot imprevisibles. Durant el mes de vacances era quan la realitat familiar s'imposava fins al paroxisme i el terror de qualsevol sorpresa imprevista tenia més cabuda. Aquells eren dies d'una sàdica artesanía japonesa al servei d'una tortura construïda amb una infinitat de branquillons punxeguts i invisibles en forma de vida quotidiana. En les seves estones de repòs —escasses però mil·limètricament aprofitades—, quan podia filosofar una mica per a si mateix, mentre intentava comprendre les rodetes que mouen el món, especulava amb la possibilitat que l'ésser humà hagués estat capaç de crear alguna altra mena de suplici tan recargolat, sàdic i subtil com unes vacances en família; es preguntava si la ment dels homes havia inventat —en la seva reflexió descomptava les guerres i l'avidesa de les multinacionals— res de més contradictori i verinós, amb una càrrega tan descomunal de demagògia moral, com passar el mes de vacances amb allò que, com a pur eufemisme, molta

gent anomena «els seus». L'horror fet mes, com quasi cada any, havia estat el de juliol i només érem a dia sis.

No sé si algú pot considerar-ho una exageració, però en les seves circumstàncies, en Toni no havia pogut mai considerar la trentena de dies de vacances de precepte que l'empresa li imposava a canvi d'onze mesos d'alliberadora feina com una temporada de merescut descans. No. Per més esforços que feia, no podia entendre aquesta paradoxa amarga com un bé obligat al qual tenia dret. És clar que hi podia renunciar; és clar que tenia la possibilitat de fer-se fonedís i desaparèixer del mapa. Però, com hauria quedat, aleshores, amb «els seus»? Era clar que havia de complir. I complir, en aquella disjuntiva de la vida, volia dir carregar la creu i passar la maroma com podia i esperar que els dies anessin passant d'alguna manera més o menys acceptable.

La capacitat de supervivència de l'ésser humà no té límits; ell ho sabia millor que ningú. Per això, des del primer dia de condemna i fins al trentè, procurava mantenir una petita parcel·la d'intimitat que pogués considerar intacta i sense fissures. En Sergi, com cada dia, feia més d'una hora que havia sortit de casa. Abans que no es llevés ningú més, cap a les sis del matí, en Toni es despertava i, com si el cap de personal l'esperés a la porta de l'empresa amb unes xurriaques al puny, saltava del llit amb una alegria de la qual ningú més que el mirall del lavabo en podia ser testimoni. Immediatament, sense temps per reaccionar, es dutxava amb aigua freda. Era una fuetada matinal que agraiïa amb delit. En pocs segons sentia que tots els filaments del sistema nerviós es posaven a lloc i li reclamaven l'esmorzar. En bola viva s'afaitava a poc a poc, gaudint dels perfils del seu rostre. Era el moment del dia en què tenia el plaer de reconèixer-se perfectament al mirall, i, sense cap pressa, feia durar aquells instants impagables.

L'aire fresc dels incipients matins d'estiu és la millor targeta de presentació del nou dia. Et convida a l'optimisme més irracional i t'ajuda a covar l'esperança que el nou dia serà diferent, blau i net com la matinada, i es mantindrà fresc i humit, amable, com la temperatura d'aquella hora del dia; és més tard que tot s'esgarria i comença a fer calor i el dia es torna groc i la humitat canvia de nom i s'anomena xafogor i l'aire es torna irrespirable. En Toni, a l'hora de la fresca calma de primera hora, sortia al carrer, travessava l'avinguda dels arbres, passava per davant de la boca del metro, arribava a la plaça de la Victòria i demanava, puntualment, el diari.

—Bon dia tingui, senyor Antoni.

Ell somreia, amable. Tornava la salutació, s'inclinava i feia una reverència que difícilment es podia saber si era per fer uns honors més que merescuts davant la venedora o senzillament per agafar el diari de la pila de papers de coloraines que tenia als seus peus. Ja dret i amb el diari a la mà, estirava el braç i allargava unes monedes.

—Moltes gràcies, donya Victòria. Tingui.

Ella li tornava el canvi i, abans de fer mitja volta, s'obsequiaven mútuament amb un somriure cordial. Era un ritual imprescindible. Feia molts anys que durava. Feia anys que, cada matí, tant si anava camí de la feina com si era diumenge, com si es trobava en ple període de penitència estival com aleshores, la Victòria li tenia guardat un exemplar del seu diari. Era a causa d'aquesta puntual atenció, multiplicada pels centenars d'agraïts ciutadans de la rodalia que imitaven en Toni en l'acte ritual d'anar a buscar el diari, alguna revista, o l'exemplar d'una col·lecció per entregues setmanals, que, quan es van canviar els noms dels carrers, en plena època d'entusiasme democràtic, ni al mateix alcalde no se li va acudir replantejar-se el nom de la

plaça. Era una persona estimada per tothom, amb un carisma que encomanava, sobretot a primera hora del matí, unes ganes de viure i una pau interior incomprensibles. La quiosquera era un personatge que, tothom se'n feia el càrrec, el dia que desaparegués, deixaria un buit impossible d'omplir; era com un àngel secret i humil, darrere les piles de diaris, que il·luminava tot allò que mirava. El dia que la quiosquera es morís, a la plaça només hi quedaria un llapis vertical fuetejat a banda i banda per la riuada dels vehicles. Hi podia haver alguna altra victòria que no fos la quiosquera? La resposta era tan òbvia que ni al més radical dels anarquistes se li va acudir reclamar un altre nom per a aquella plaça quan va ser el moment. I així es va quedar, cosa que sorprenia els habitants d'altres ciutats, viles i pobles, que s'havien apressat, lògicament, a fer desaparèixer aquest funest nom i el seu significat de les seves guies urbanes. Passats els anys, la Victòria continua viva al seu lloc de treball sense haver fet mai ni un dia de vacances. Potser és per això que, tot i la seva infinita edat, encara pot mostrar un rostre lluent de salut i irradiar la força que els mortals obligats a fer vacances van perdent amb el pas del temps.

Quan en Toni tornava al silenci de casa seva, es feia cafè. Esmorzava amb el diari desplegat i n'assaboria les notícies com si es tractés d'una pel·lícula d'aventures. Ni la més cruel de les guerres el podia sotragar. Gaudia de la seva estona amb si mateix, el seu moment de pau. Llegia els titulars i xuclava un glop de cafè. Canviava de pàgina i gaudia del sorollet del paper en rebregar-se una mica. S'entretenia a la secció d'esports i, després d'haver intentat resoldre —sempre sense èxit— l'encreuat, tancava el diari i tenia un record per a la Sara, la seva dona. Recordava els anys que havien estat junts i, com sempre que es dispara la paraula «enyor», fixava les imatges

més definitives de la vida d'aquell ésser que s'havia escapat del seu costat. Sempre havien estat felïços, però els últims temps, els últims mesos, quan ella lluïa una panxa enorme, a punt per donar vida a la vida, se li clavaven en la memòria i era capaç de fotografiar-ne tots i cadascun dels instants, les converses, el somriure màgic que es mantenia clar i net davant l'urpa del dolor més ferotge i a la ratlla de la pau, per més que el seu entorn reclamés una nova guerra. Sempre parlava baixet, la Sara, i, mentre ho feia, rarament deixava de somriure. Tot el seu rostre irradiava una pau encomanadissa que, en morir, s'havia endut amb ella. En la seva fibra més íntima sentia que l'envejava. Aquella enveja li produïa sempre un torbador remordiment, però era cert: de vegades fins i tot envejava la sort de la seva dona. Tal era la desesperació que l'envaïa més d'un dia, durant les vacances d'estiu.

La Sara va tenir la sort de morir de part. «De part de qui?», li deïa sempre un company de feina que presumia de graciós i que tenia la imaginació i la simpatia a l'altura del seu tacte humà. Parlar de sort pot semblar, potser, excessivament sagnant, però aleshores en Toni ho sentia així. La desgràcia del destí havia fet que les tres criatures que van sortir d'aquell tràgic part caïguessin amb tot el pes d'una responsabilitat triplicada damunt unes espatlles no gens preparades per a aquell compromís de l'existència. No complir el deure amb què la vida l'obsequiava hauria estat una vilesa imperdonable.

En Sergi, l'únic fill del primer matrimoni de la Sara, tenia vint-i-dos anys i ja posseïa totes les capacitats que ha de tenir una persona adulta. Ell es va oferir per ajudar-lo en aquell tràngol i en Toni no el va pas rebutjar. En Sergi, malgrat la seva joventut, també havia après a sofrir i a mantenir la vida al seu lloc. S'havia casat un any abans per una falta dins l'àrea. El matrimo-

ni va durar dos mesos escassos i, no gaire abans que a en Toni li faltessin braços per sostenir les seves criatures, havia esdevingut pare d'un nen encantador. El nadó ben aviat va respondre al nom de Guillem. En Guillem va ser, doncs, el fill gran de la família. Amb els anys, mentre les quatre criatures creixien sota el mateix sostre, es va anar guanyant la fama de nen brillant per la seva intel·ligència però escàs i auster a l'hora d'exercitar la paraula —aquest va ser el primer i principal dels símptomes que feien albirar la seva indiscutible capacitat intel·lectual—. Va ser als primers anys d'escola quan, a causa de la seva parca verborrea, li van enganxar el sobrenom de «Guillemut». Pocs anys després, un cos voluminós i potent, espectacular per a la seva edat, va propiciar que el seu nom es fixés definitivament: fins i tot el seu pare va acabar anomenant-lo, com la resta del món, Mamut. Tothom, des dels més íntims fins als més desconeguts, l'anomenava ja d'aquesta manera. El Mamut, tot i ser enorme, robust i cepat, no deixava de créixer en salut, vitalitat, corpulència i, cosa que era més preocupant, desenvolupava la seva intel·ligència de manera alarmant i perversa. Ben aviat va descobrir la seva capacitat d'incidir en l'entorn més immediat i de seguida va reclamar ser, tal com exigeixen els nens intel·ligents, el centre del món. Era un centre del món que rarament parlava i que, com la seva àvia, poques vegades alçava la veu, però les seves arts aconseguien l'objectiu que el nen s'havia marcat i, d'aquesta manera, acabava sent sempre el protagonista principal, a desgrat de tots els altres nens que es proposaven el mateix. On hi havia el Mamut, ningú més no aconseguia els seus propòsits. Ell era sempre el primer, qui decidia què havia de passar, qui acabava sortint-se amb la seva.

El malparit del Mamut era qui s'encarregava, sobretot en època de vacances, de despertar les tres filles d'en Toni. Per a ell,

aquesta tasca no era res més que un exercici intel·lectual, una distracció imaginativa i quasi erudita, una feina carregada de saviesa i recargolament sàdic; un joc, vaja. Feia temps que el nen, per pròpia iniciativa, s'havia imposat aquesta disciplina. Quasi mai no repetia la mateixa fórmula; sempre ho feia d'una manera diferent i molt sovint sabia trobar alguna mena de despertador que arribava a merèixer el nom de sofisticat i tot. Puntualment, a les nou del matí dels dies de festa esmolava la daga de les seves arts i rebentava la pau de la casa per a tot el dia. En Toni, aleshores, sabia que el seu moment d'intimitat i de felicitat s'havia acabat, que les seves veritables vacances, aquell dia, havien tocat a la seva fi. A partir del moment en què els primers crits de la conflagració distorsionaven el silenci transparent del matí, tot es tornava literalment impossible, irrespirable. A partir d'aquell moment, només quedava la possibilitat de subsistir; d'intentar acabar el dia amb una certa dignitat i havent estat capaç d'evitar que les batusses que seguirien no arribessin a ser excessivament sagnants. En aquell moment, quan tancava el diari amb l'encruat a mitges, intentava refugiar-se per la casa sense aconseguir-ho i es veia obligat a alçar de tant en tant el dit per tal de procurar posar una mica d'ordre, per reclamar una mica de la pau perduda —sempre, és clar, sense aconseguir-ho—, que en Toni donava per definitivament conclosa. El seu temps d'oci i recolliment diari s'havia acabat.

La meticulositat d'aquell sàdic que dormia cada nit com si fos un angelet en una de les habitacions del pis de dalt arribava a tal refinament que aconseguia despertar les tres nenes sempre en el mateix ordre. No era un ordre escollit a l'atzar, no; com si algú l'hi hagués comunicat oficialment, com si hagués anat fins a l'hospital on van néixer per dur a terme una acurada investigació, les despertava sempre en el mateix ordre en què havien sortit de la panxa de la Sara: primer l'Anna, després la Dora i finalment la Teresa. El dia anterior, per exemple, no se li havia acudit res més que utilitzar una bosseta de sidral de les que havien comprat feia uns quants dies a la fira de la festa major d'un poble de la costa. A l'hora en punt, va entrar, de puntetes, a l'habitació de les nenes. Com cada matí, el subtilíssim contacte dels seus peuetes descalços damunt del paviment del pis de dalt anunciava a en Toni que ja arribava l'hora. Un minut o dos abans de les nou. L'Anna dormia amb la boca mig oberta, amb un fil de bava lluent arran dels llavis. D'un cop destre i sense pietat, va buidar el paquet del sidral dins d'aquella boqueta que encara somiava amb els angelets. Amb compte de no despertar-la abans que el sidral fes el seu efecte, li va pressionar la barbata i la boqueta. La nena no hi va posar cap mena de resistència. No calia esperar més de trenta segons perquè l'Anna deixés anar un rar grunyit ofegat, una mena de rot esquarterat i efervescent que corria en direcció a l'estómac i ressonava per l'esòfag fins a sacsejar-li de manera convulsa els intestins. Al primer espasme violent, el Mamut va apressar-se a tapar-li amb

més força la boca i els forats del nas. Ella ja tenia els ulls esbatanats per la pressió i la pell angelical del rostre anava prenent amb rapidesa una tonalitat de cirera madura. La Dora, que dormia a la llitera de sobre, amb el balanceig cada vegada més insistent que les cames i els espasmes de l'Anna produïen, va caure pel seu propi pes, amb l'ajut d'una lleu estrebada del Mamut, i es va trobar amorrada a l'estora en pocs instants. Sense que la Dora arribés a reaccionar, el nen va incorporar el recipient de sidral escumejant i a punt per a l'erupció, el va arrossegar per l'estora i el va enfocar al llit del costat, on encara dormia la Teresa. La boca de l'Anna, obturada per la mà del nen, no havia pogut alliberar la seva càrrega. Quan va poder-ho fer, la pressió a l'interior de la nena era suficient perquè la bromera sortís disparada amb violència. En aquell cas, directament al rostre de la que encara dormia. Al mil·límetre. La Teresa, agredida pel líquid que sortia a pressió de la boca de la seva germana, va saltar enrere i es va donar tal clatellot contra la paret que va fer tremolar els fonaments de la casa. El que ocorria després ja no té un interès especial; era el de cada dia a la mateixa hora. Plors. Crits. Xiscles. Cops de porta pertot arreu. Tot plegat s'havia convertit en un ritual i no calia fer escarafalls. Cosa de nens, al cap i a la fi. En tots aquells anys, només havien hagut de trucar als bombers una sola vegada. Això donava una certa seguretat als dos adults que s'havien de fer càrrec dels incidents, sobretot a en Toni, que, en plenes vacances, els patia especialment i en directe. El dia dels bombers, però, havia quedat gravat a la consciència familiar com una fita que calia no repetir i que el Mamut mantenia en la seva memòria amb orgull professional.

Quan van trucar als bombers eren les nou i sis. En Toni va sentir el primer símptoma del Mamut, els seus peüets pel pis de dalt, a les nou menys tres minuts. Ningú no va saber mai com

va aconseguir tenir a les mans i instal·lar en pocs segons un filferro ben tensat de banda a banda de l'habitació, entre la llitera de l'Anna i la Dora i el llit de la Teresa, subjectat per un extrem pel moble llibreria i per l'altre amb el clau d'un dels quadres de la Heidi. Al centre del filferro, col·locada amb una precisió impròpia dels seus anys, una roda sobrera dels focs artificials de Sant Joan de la qual mai ningú de la família no havia tingut notícia, ja que el dia de Sant Joan havien fet net —creien— de tots els petards, traques i rodes que havien comprat. En Sergi fumava. Tenia aquest vici, i això, encara, no era delictes punible. En Sergi era prudent i sabia exactament on tenia desats l'encenedor i la capsa de mistos. En Sergi coneixia el seu fill i no volia riscos i, malgrat tot, el Mamut tenia un encenedor d'aquells de vent duros que un dia havia usat en Sergi per encendre una cigarreta. Com ho va fer? Ningú no ho sabrà mai. Però va encendre la roda i l'atzar va respectar al punt la tradició de sempre. Un raig de color verd va sofregir la mà dreta de l'Anna i, mentre la cambra s'omplia de llum i el molt canalla cridava «Ja és de dia, ja és de dia!!!», sortia per cames de l'habitació i s'assegurava que havia tancat bé la porta, un dard de foc de color groc va sorprendre la galtona de la Dora, que, al seu torn, va caure, com quasi sempre, damunt l'estora. La Teresa, aquella vegada, va trigar molt a despertar-se. Ben bé vint minuts. Va caldre que un dels bombers la rescatés de l'habitació i li fes la respiració artificial, perquè tot el dormitori era ja, abans que l'Anna i la Dora en sortissin cridant, un cau de fum densíssim.

Quan les tres filles d'en Toni van néixer, la Sara va estar en coma molts dies, un rosari de dies interminable. L'home se sentia, lò-

gicament, trasbalsat i aclaparat pels esdeveniments. Sentia que el temps, en lloc de fluir com sempre, havia perdut el control i transcorria en total desordre. Al seu voltant sentia veus que el felicitaven i li dedicaven tots els elogis per la seva estrenada paternitat. Quasi ni parlava. Somreia com un idiota i sovint ni recordava que feia poques hores havia estat a casa seva amb una dona embarassada asseguda a la taula del menjador, sopant i fent plans per a un demà que mai no existiria. Tot flotava al seu voltant, irreal, cinematogràfic. Quan algú li va preguntar que quins noms tindrien les nenes, ell va respondre amb un somriure mancat de tota intenció i de voluntat. Ni s'ho havia plantejat. Recordava vagament que, amb la Sara, havien dit alguns noms, però ara tot allò se li escapava. Va arribar a proposar numerar-les de l'u al tres, per exemple. Li havia semblat una solució plausible i, sobretot, simple; no volia pensar en res que no tingués el nom de Sara. «De l'u al tres per ordre de sortida», va dir. Dies després, sense que ni ell ni la Sara fessin cap altra proposta, van sorgir els tres noms que, finalment, es fixarien a la pell de les tres nenes. En Toni no hi va posar cap mena d'objecció: ja li anava bé. En aquell tràngol, tot li semblava bé. Finalment, després de qui sap quants dies, la Sara va sortir del coma per deixar de respirar. Van ser unes hores presidides per l'estupor més aclaparador. Cap notícia no l'hauria trasbalsat més del que ja estava. El món sencer havia mort en aquell llit d'hospital. Tot li quedava en el mateix pla inconcret i sense adjectius. De la mateixa manera que esperava que algun metge vestit de blanc li digués que alguna de les seves filles no havia sobreviscut, li era absolutament igual que si li haguessin anunciat que li havien de tallar els dos braços per fer-li la manicura, que li havien robat la targeta de crèdit, que la ciutat de Barcelona havia desaparegut del mapa a causa d'un terratrèmol, que s'havia deixat el foc en-

cès a la cuina de casa, que el Barça baixava a segona, que l'acabaven d'acomiar de la feina per excés de filles..., tot li semblava igual d'irrellevant i sense interès. Igualment, quan un d'aquells dies en Sergi, que feia poc s'havia separat, li va anunciar que aniria a viure amb ell per compartir d'aquesta manera la feixuga tasca que feia poc havien iniciat, li va dir que li semblava molt bé i que l'hi agraiïa. No es va plantejar res més i, al cap de pocs dies, la seva vida havia fet un tomb absolutament impossible de preveure poc abans. Ni se li va acudir compadir-lo una mica pel seu particular infortuni i animar una possible reconciliació. No va pensar a fer-li cap reflexió sobre el seu fill, en Guillem, tot oferint-li un catàleg de consells d'amic. Deia que sí a tot i va acceptar com a bona la proposta d'en Sergi.

Quan, uns dies més tard, la vida d'en Toni va recuperar els paràmetres de la normalitat, va començar a comprendre la veritable dimensió del que s'havia anat establint com a vida quotidiana, com a pauta de futur. El petit microcosmos dels quatre nens i els dos adults va començar a fixar-se en la realitat i, de mica en mica, en Toni i en Sergi es van començar a acostumar l'un a l'altre i els seus fills a reconèixer com a familiar la seva convivència. Amb els dies va néixer allò que en molts casos es coneix amb el gastat i desprestigiad nom d'«amor». Sense ni adonar-se'n, es van convertir en una parella estable i ben avinguda. Contra tot pronòstic, sota aquell sostre hi vivia una família feliç. Tots dos van aprendre a passar els dies pujant els quatre fills amb la responsabilitat d'un matrimoni adult, com a adults que eren, i gaudien de la tasca de fer créixer, junts, els quatre nens que, a poc a poc, es farien grans i un dia s'obririen a la vida.

Van ser pocs anys de felicitat, com passa sovint. Van ser els anys justos perquè el Mamut complís sis anys i la seva intel·li-

gència es comencés a desenvolupar de manera preocupant. La vida quotidiana es va convertir, a partir d'aquell moment, en un seguit de breus instants de calma abans d'una tempesta. La tranquil·litat de la casa significava només que el daltabaix era a punt, que devia faltar poc per a alguna cosa irreparable. La pau col·lectiva es va transformar, aleshores, només en el signe i l'amenaça que el Mamut estava pensant. Quan el nen va decidir, amb sis anys, que la treva havia conclòs, els hàbits familiars es van anar deteriorant amb rapidesa. Ben aviat, aquella família va perdre per sempre més l'harmonia que havia sabut mantenir fins aleshores.